Ann. II. **Num. XI.**

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

BIS IN MENSE PRODIT

Pretium annuae subnotationis, *ante solvendum,* in Italia est Libellarum 10;
ubique extra Italiam Lib. 15, M. 12, Sch. 12, Doll. 3, Rubl. 6, Flor. 7 ½.

Inscriptiones et omne genus indicationes pretio aequissimo referuntur, quod est in extremis commentarii paginis
Lib. 0.50 pro unoquoque centimetro quadrato.

Cuncta mittantur ad* Aristidem Leonori *equitem, commentarii VOX URBIS possessorem et administratorem

ROMA — Via Alexandrina, 87 — ROMA

Subnotatio fieri potest:

IN ITALIA
Apud Desclée, Lefebvre et Soc.
ROMAE, Via Santa Chiara, 20-21.

IN ANGLIA
Apud Burns and Oates
LONDON W. – 28, Orchard Street.

IN CIVITATIBUS FOEDERATIS AMERICAE SEPTENT.
Apud
Commissariat of the Holy Land.
NEW YORK, 143 W. 95th St.

IN CANADA ET NEWFOUNDLAND
NEW YORK (U. S. America), 143 W. 95th St.

IN BELGICA
Apud Desclée, Lefebvre et Soc.
BRUXELLES, Rue de la Montagne, 52.

IN GALLIA
LUGDUNI
Apud Desclée, Lefebvre et Soc.
Rue Victor Hugo, 6

LUTETIAE PARISIORUM
Librairie Vic et Amat
Charles Amat Succ.
Rue Cassette, 11.

INSULIS (LILLE)
Apud Desclée, Lefebvre et Soc.
Rue de Metz, 41.

IN HUNGARIA
Apud
C. B. Lippay, Corresp. de Hongrie
BUDAPEST, Palais du Théatre National.

RERUM INDEX

ROMAE

EX OFFICINA FORZANI ET SOCII

M DCCC XCIX

Ann. II. ROMAE, Kal. Iuniis MDCCCXCIX. Num. XI.

VOX URBIS

DE LITTERIS ET BONIS ARTIBUS COMMENTARIUS

PRETIUM SUBNOTATIONIS:
In Italia: Lib. 10 — Ubique extra Italiam:
Lib. 15, M. 12, Sch. 12, Doll. 3, Rubl. 6, Flor. 7 ½.

BIS IN MENSE PRODIT

POSSESSOR ET ADMINISTRATOR:
ARISTIDES LEONORI, eques.
ROMAE - Via Alessandrina, 87.

EPISCOPORUM AMERICAE LATINAE CONCILIUM IN URBE CONGREGATUM

Qui modo in Batavia ac Romae praestantium virorum habentur consessus merito intentos animos attrahunt. Alter enim suum pollicetur praesidium ne Europae nationes bello apparando navibusque ornandis exinanitae pereant; ex altero magnas sibi utilitates latinae Americae populi proventuras sperant, qua ad religionem, qua ad bonos mores: his enim florentibus, etiam civilis societas pace bonisque artibus florere solet.

Fausta quidem et felicia omnia Batavensi consessui adprecamur et quae nobilissimo Nicolai imperatoris incepto respondeant; de Romano concilio nonnihil innuere libet.

☙

Ex America latina omnes dioecesium antistites convenerunt, sive ipsi, sive qui eorum vicem sustineant. Non tamen convocati sunt vicarii apostolici, neque auxiliares episcopi, aut qui in coloniis resident, neque Portoricenses, neque Cubani, quos postremos foederata Americae septemtrionalis respublica sibi modo adiunxit. Concilium hoc plenarium dicitur, et post oecumenicum est maximum. Quinquagies centena millia catholicorum hominum, respublicaeque duodeviginti, Hispani et Lusitani sua religiosa negotia hic pertractari vident. Hi omnes, ut notum est, unum Dei cultum profitentes, ad extremum praeteriti saeculi sub regnorum, e quibus provenerant, ditione steterunt. Proprii deinde ac liberi regiminis studio, vetere repulsa dominatione, respublicas, nec uno tempore, condidere, religionem quam a patribus habuerant constanter retinentes. Tanta rerum commutatio quaeque insecutae vicissitudines nihil sane quoad fidei substantiam immutarunt, at potuit fortasse huc illuc aut consuetudo, aut ritus obrepere minus castigatus, nec omnino ex fideli Ecclesiae norma. Haec omnia scilicet Concilii patres scrutabuntur, ut tutius eadem per universam Americam in omnibus quae ad religionem spectant ratio vigeat. Quod quantum conducere possit sive ad arctiora stringenda inter tot populos concordiae vincula, sive ad religionis et civilis societatis potiora beneficia procuranda nemo est qui non videat.

☙

Nobis vero sane mirabile spectaculum apparet tot illustrium virorum Romam concursus. Quorum alios provecta aetas, alios valetudo non firma, omnes viarum longinquitas atque asperitas a tanta aggredienda peregrinatione deterrere debuit. Neque honorum spes aut emolumentum ullum hos ad tantum laborem suscipiendum stimulavit; obstabat imo nonnullis rei familiaris exiguitas, aliis temporum adversae vices. Nemo tamen ulla excusatione usus; properavit quisque libenter quo Christi caritas urgebat. Miratur modo aeterna urbs congregatos Americae episcopos atque in medio eorum stantem Deum.

☙

Concilium sublime, in quo non cupiditas, non ambitio, non obtrectatio vel superbia animos agit; sed veritatis amor, divinae gloriae desiderium, hominum salus atque utilitas excitat et dirigit. Quod magis augustum, quod sanctius Concilium excogitari aut inveniri potest? De hoc quidem affirmem: « misericordia et veritas obviaverunt sibi, iustitia et pax osculatae sunt »; hic ubi virtus atque immota fides de hominum vera utilitate consulunt, nec citra divinum afflatum decernitur.

☙

Haec si homines sibi interdum ad animum referrent, quanto magis Ecclesiam Catholicam vererentur! quanto magis eius praesulibus confiderent! Hi omnes venerandi pastores, sanctissimi Senis invitationi obsecundantes, gregis sui utilitati prospiciunt, nec Roma discedent, nisi inter se concordi sententia convenerint quid ad eius salutem magis conferat, quodvis parati adire discrimen, dummodo sapientiae suaeque caritatis fructu humana societas potiatur. Utinam ceteri hominum consessus talibus viris, tantaque virtute praeditis pollerent!

Stetit tamen et floruit Ecclesia tot saecula tali consilio et patientia; quanto etiam humani cultus incremento historia docet, et ea quae modo potentissima imperia appellantur ab ipsa leges, artes, doctrinam, humanitatem acceperunt.

☙

Veneranda Mater, quae in hac alma urbe sedem posuit, bis orbis terrarum dominatrice! Cuius vicem considerantibus non sine divino consilio factum esse videtur, ut eadem quae armis terrarum orbem subegit latius et sanctius virtute ac doctrina pristinam potestatem retineat. Ereptis armis eam christiana fides servavit vetuitque quominus Romae nomen inter funera Babylonis et Ninivis adscriberetur, sed eam sedem imperiturae veritatis iussit, de qua verissime affirmari posset:

... Quidquid non possidet armis
Religione tenet.

EUCALYPTUS.

DE ANNO SANCTO
QUI DICITUR IUBILAEI

Apud omnes gentes tempus quoddam et loca Divis gratiora constituta iam ab inde fuerunt; hinc templa, hinc festi dies. Hoc autem cum fuerit apud omnes gentes commune, dubitant sapientes incerti utrum habendum sit quasi e natura humana sensus erumpens, vel divini cuiusdam praecepti primis parentibus impositi quasi constans et probata traditio.

Utramque tenemus iure sententiam, quarum altera alteram confirmat, atque tuetur.

Scimus enim saecularia fuisse carmina, in quibus ista leguntur:

. . . . o colendi
Semper, et culti, date, quae precamur
Tempore sacro;
Quos sibyllini monuere versus
Virgines lectas, puerosque castos
Dis, quibus septem placuere colles,
Dicere carmen.

(Hor. *Carmen saec.*).

Sed luculentissime haec omnia simul apparent in XXV *Levitici*. Quum enim Deus septimum cuiusque hebdomadae diem cultui suo et requiei gentium vindicaverit (quippe « Sabbatum propter hominem factum est, et non homo propter Sabbatum » - Marc. II, 27), itemque septimum quemque annum, quo nefas esset colere terram et ad labores animalia cogere; pollicebatur namque se affore his verbis: « Dabo benedictionem meam vobis anno sexto, et faciet fructus trium annorum » (*Lev.* 25, 21); haec Moysi praecepit (ibid. 8 et seq.): « Numerabis... septem hebdomadas annorum, id est, septies septem, quae simul faciunt annos quadraginta novem: et clanges buccina mense septimo, decima die mensis, propitiationis tempore in universa terra vestra. Sanctificabisque annum quinquagesimum, et vocabis remissionem cunctis habitatoribus terrae tuae: ipse est enim iubilaeus. Revertetur homo ad possessionem suam, et unusquisque rediet ad familiam pristinam: quia iubilaeus est, et quinquagesimus annus. Non seretis neque metetis sponte in agro nascentia, et primitias vindemiae non colligetis, ob sanctificationem iubilaei; sed statim oblata comedetis. Anno iubilaei redient omnes ad possessiones suas ».

Quoad nominis originem, credimus hoc inditum a buccina, qua clangebatur, quaeque *iobel*, יובל, hoc est *cornu arietis*, propter similitudinem, curvamque formam vocabatur, nisi magis placeat illud erutum a *iob* et *el*, quasi *gemitus potens*, vel *potentis*; quae origo pariter quadrat et populo *potenter gementi* in poenitentia sanctificationis, et *potentibus populi*, nempe *divitibus, qui gemerent* ob restitutionem fundorum, domorum, agrorum pristinis dominis vel singulis familiis, quae inopia cogente vendiderant. Hinc et nonnulli etiam voluere deductum nomen a *iubilo*, hoc est a laetitia pauperum sua recuperan-

COMMENTARII "VOX URBIS" INDICES SINGULI

Corneliae laus hoc unum erat dicere: Gracchorum mater.

Agricolae matrem iustissimis etiam laudibus effert Tacitus: « Mater Iulia Procilla fuit, rarae castitatis; in huius sinu indulgentiaque educatus per omnem honestarum artium cultum pueritiam adolescentiamque transegit... Memoria teneo solitum ipsum narrare, se in prima iuventa studium philosophiae acrius ultra quam concessum Romano ac senatori hausisse, ni prudentia matris incensum ac flagrantem animum coercuisset » (1).

Hanc primam institutionem, quidque nobilissimum inde sequeretur, graphice nobis depingit Messala, qui quidem litterarum perniciem praecipue contrariis moribus ac consuetudinibus tribuebat, cuius verba sane omnibus iure meritoque perlegenda esse videntur: « Iam primum suus cuique filius, ex casta parente natus, non in cella emptae nutricis, sed gremio ac sinu matris educabatur, cuius praecipua laus erat tueri domum et inservire liberis. Eligebatur autem maior aliqua natu propinqua, cuius probatis spectatisque moribus omnis eiusdem familiae soboles committeretur; coram qua neque dicere fas erat quod turpe dictu, neque facere quod inhonestum factu videretur. Ac non studia modo curasque, sed remissiones etiam lususque puerorum sanctitate quadam ac verecundia temperabat. Sic Corneliam Gracchorum, sic Aureliam Caesaris, sic Atiam Augusti matrem praefuisse educationibus ac produxisse principes liberos accepimus. Quae disciplina ac severitas eo pertinebat, ut sincera et integra et nullis pravitatibus detorta uniuscuiusque natura toto statim pectore arriperet artes honestas, et sive ad rem militarem, sive ad iuris scientiam, sive ad eloquentiae studium inclinasset, id solum ageret, id universum hauriret » (2).

Praeter autem maternam institutionem in Romanorum mores et hoc invectum erat, ut ex patre maiorum virtutes ac gesta commemorante patriae charitatem ediscerent pueri, eaque animum incenderent. Hoc testatur Plinius: « Erat antiquitus institutum ut a maioribus natu, non auribus modo, verum etiam oculis disceremus quae facienda, mox ipsi ac per vices quasdam tradenda minoribus haberemus. Inde adolescentuli statim castrensibus stipendiis imbuebantur, ut imperare parendo, duces agere dum sequuntur, assuescerent; inde honores petituri assistebant curiae foribus, et consilii spectatores antequam consortes erant. Suus cuique parens pro magistro, aut cui parens non erat, maximus quisque et vetustissimus pro parente » (3).

Attamen optimatum in familiis liberi probatissimo cuique viro, qui tum custos aut comes, tum rex aut rector appellabatur, instituendi tradebantur. Is, paterno munere fungens, omnino eos et edocebat et castigabat, quin imo ad vicesimum annum assidue comitabatur.

Proinde paterna voluntas, interdum etiam lubido suprema lex erat, vetusque pueros edocendos tradendi ius, quod subripi numquam potuit. Ceterum quominus publica esset institutio et civium ordinum divisio consuetudinesque prohibebant. Constat enim nullo senatusconsultu rempublicam eam institutionem decrevisse, nec unquam publicis magistris vel praeceptoribus stipendium dedisse, censoribus exceptis, quorum officium erat in publicos mores inspicere ac publicas vivendi rationes moderari.

Sed cum Romani imperium ad ultimas regiones protulissent, totque satis literatos elegantesque populos in suam potestatem redegissent, diuturno usu se rudes agrestesque senserunt; dehinc licet per summas animi virtutes fere toto orbe potiti essent, suae ruditatis miserti, ab ipsis quos armis vicerant populos, se vinci humanitate maluerunt, artesque, quibus partum imperium servarent, sunt persequuti.

Sed, ut plerumque fit, novarum rerum studio, plerisque sedulo ad graecos grammaticos adeuntibus, magna, ut ita dicam, laudatoribus temporis acti formido incessit, ne detrimentum reipublicae nova res illatura esset; idcirco prohibere aut saltem demorari totis viribus conati sunt. Quod maxime Romanis utilitati fuit; nam lentam illam humanitatem sequentes et singulas passim artes edocti, ad maximam litterarum gloriam provecti sunt.

I. IACHINO.

(1) TACITUS, *Agricolae vita*, cap. 4.
(2) MESSALA, *De oratoribus*, cap. 28.
(3) Lib. VIII, epist. 14.

ANGELUS ET INFANS (1)

Cunis pusillis Angelus
Adstat coruscus, et suam,
Velut sub unda vitrea,
Miratur hic imaginem.

— « O frater (inquit) parvule,
Non te meretur hospitem
Haec ima tellus; evola
Ad celsa mecum sidera.

« Spinis inhorrent asperis
Terrena quaevis commoda;
Pallent honores taedio,
Suspiriis tripudia.

« Non una praeterit dies,
Quae sit procellis invia;
Aurora saepe clarior
Foedatur atro vespere.

« Quid? tune frontem lacteam
Curis arandam porrigas?
Et exedenda fletibus
Serena tradas lumina?

« Absit! volabis aliger
Ad astra mecum spiritus,
Carnis molesto pondere
Solutus a cunabulis.

« Ac vos, parentes, luctui
Pullaeque vesti parcite;
Donate, laeti, creditum,
Laetam per horam, filium.

« Nitescat, instar hortuli,
Carum sepulcrum floribus:
Cui vita fluxit innocens,
Huic morte nil beatius ». —

Haec fatus, alas Angelus,
Praeda decoras, explicat...
Orbata mater! suspice
(Nec flebis ultra) caelitem.

FRANC. X. REUSS.

(1) Versio celebratissimi carminis gallici, cuius auctor J. REBOUL.

DE SPECTACULORUM PERNICIE

HAUD equidem mirer, si qui, nostra legentes, animo offensionem conceperint, quod hodierni theatrorum ritus veluti patrocinium nobis adrogare visi simus. Immerito tamen; nam id tantum in tuto ponere consilium fuit, huiusmodi spectacula a nostris moribus delere herculeum esse facinus nemini aggrediendum; quae enim necessaria quodammodo, uti vidimus, hominum vitae fiunt, frustra expellere quovis iure coneris.

Eccur vero unanimis semper ac tuta tot maiorum sententia de facili morum detrimento in adeundis spectaculis fuit? Vel qui fit, ut Catoni illi maiori Plautinas fabulas acriter adversanti, Tertulliani obiurgationes, episcopi Melatensis eloquentia, Rousseau sententia tam mira concordia accedant?

Fatendum quidem est, etsi non pauci vel diuturno usu, vel unico artis studio intenti prolatis in scenam illecebris nullimode perturbentur, longe tamen plures malae voluptatis stimulis succensos ex caveis discedere.

Sed quibus de causis haec fiant non inutile erit considerare, quo tutiora remedia afferantur.

Est vero, nec asserere dubito, in iis prima ipsa ingenuarum artium indoles ac natura in morum corruptionem facilis ac prona. Novi enim praecipuum eius esse finem pulcherrima quaeque sibi proponere, eademque exprimere atque referre, quae profecto aeternae veritatis quasi splendores per mundum fulgent. At quem latet, qua maxime specie infirma hominis natura percellatur? Quo spectaculo assiduo et vario facillime eos in corruptionem delabi miserandum est, ita ut inter celeberrimos pulcritudinis artifices, qui ab huiusmodi insidiis incolumes evaserint, paucissimos quavis aetate adnumerare liceat.

His, cum de theatris sermo est, nova accedunt eaque graviora; quae enim dramatica poesi oculis subiiciuntur, nec bella ferme sunt, uti in epica, nec animorum motus omnes dissitique impetus, uti in lyricis, nec documenta vitae utillima, uti in didascalicis, sed ipsius hominum vitae casus ac eventus, in quibus nemini ignotum est quantam sibi partem vindicet amor. Et sane Homerus ipse primus, si Troianum bellum non epico carmine sed dramatico enarrasset, Paridis Helenaeque amores nescio quo pacto a scena arcuisset.

Memini ad rem ipsius Manzonii rigidissimi viri exemplum, qui post celeberrimam fabulam cui titulus: *I Promessi Sposi* exaratam, quosvis voluptuosae fictionis dialogos, eventus, picturas ab ea sensit arcenda. Cui praecepto ut morem gereret, huiusmodi omnia quae in primo opere redigendo copiosa foecunditate inseruerat, cum vulgandum fuit ita resecuit, ut, nonnisi quae necessaria ad actionis intelligentiam viderentur, brevi ac nudo sermone reliquerit.

Ecquid tamen? totius fabulae abdita ratio et quasi *deus ex machina* amor ille permansit, cui Rodrigus tyrannulus spurcissimus foedo consilio adversatur.

At quum dramatum officium sit, etsi musice agantur, hominum vitae quasi fragmenta fingere ac exprimere, maximas partes caeco Cupidini tribui necessarium videtur. Quibus oblatis, etsi licita sint et quavis turpitudine carentia, flecti paulatim mores ac corrumpi spectaculorum assiduitate fatale est. Res fusa pertractatione non indiget, post ea praecipue, quae magna sapientia Ieremias Bonomelli Cremonensis episcopus, datis pastoralibus litteris, quas de theatro inscripsit, recentissime animadvertit; nec a Bossuetii querimoniis quas ille retulit, circa haec dissentire cuivis cordato viro licebit.

Quid vero cum tot ac tantae fabulae inhonestis amoribus illigatae in scenam prodeant? Gaudet enim has primum fingere insignium artificum infaustum agmen, qui verissimum vitae adspectum, nonnisi in eo exprimendum arte sibi censent quod foedissimum ac maxime sordidum sit, ut, quo magis inter hominum societatem virtutes vitiis superentur, ita in eorum operibus criminibus ac flagitiis potissimus tribui locus videatur.

Quos falso tractandae artis consilio deceptos innumeri proxime sequuntur, qui ingenium pennis parum validum malis ilecebris fulcientes, spectantium plausus sibi conciliare per fas et nefas nituntur.

tium; nonnulli vero a verbo *hobil*, quod indicat *portare* et *adducere*, quia et ad unumquemque sua, et unusquisque ad sua reducebantur.

Quicquid sit etymologicae quaestionis, ad unum tamen vergit quodvis sumatur etymon, idque satis superque. Nil mirum ergo si Christi Ecclesia, quodam hereditario iure omnia occupans Ecclesiae Mosaicae, solemnitatem hanc sibi propriam assumpserit. Quae de re praetervecta idololatricae, arianae, mahumetanae persequutionis sanguinolenta saecula, atque ea saecula, quae propitiationis demum fuere, quum armata manu sanguinem effusura suam catholica gens Christi sepulcrum liberatura requisivit, animum advertit ad hunc redemptionis et reductionis annum, quo gratis venumdati Satanae sine argento redimerentur.

Est autem et aliud. Gentes christiani orbis ad centrum christianae religionis vocabantur, novum quasi hospitio vinculum societatis et amicitiae initurae.

Nam, quod haereses, quod barbari fregerant vincula in Orbe, pontificaque deleta, iterum instaurabantur, et vetus ad Urbem via populis iterum aperiebatur, qua non vincti venirent, et soluti redirent, ad quam unde leges olim et humanitatem acceperant, morum religionem et charitatem referrent.

Saeculare igitur supremam indulgentiam auctoritate clavigeri Petri, Bonifacius VIII, anno Dom. 1295, ad Apostolorum limina Christifideles omnes accivit, statuens ut saeculari quovis anno solemnitas restitueretur, primumque *iubilaeum* huiusmodi annus millesimus ac trecentesimus vidit.

Atque huic anno Dantes Allighierius interfuit, qui frequentiam populorum tantam fuisse narrat, ut necesse fuerit ligneis muris pontem Aelium in longum dividere, ne euntium et redeuntium a Vaticana basilica stipatae turbae occurrentes, et incurrentes, et prementes, in mortem potius, quam in peregrinationem ferrentur. Hinc euntibus dextera, regredientibus pars laeva absque periculo tota patebat.

Xystus papa IV sui pontificatus anno secundo, nempe anno Domini 1473, primus iubilaei nomen ad significandam remissionem peccatorum plenissimam dicitur invexisse, apostolicis literis in orbem diffusis.

Huic sententiae tamen acquiescere nequeo, immo nec alios in ipsa conquiescere, cum a Bonifacii temporibus non Pontifici tantum, sed vel Ecclesiae, sed vel theologis nomen *iubilaei* illuxerit, et praeoccupatum fuerit. Testis esto theologus Allighierius, qui vulgari usus eloquio rem, eruditis vulgoque notam, narrabat:

Come i Roman, per lo esercito molto,
L'anno del giubileo, su per lo ponte
Hanno a passar le genti modo tolto;
Che dall'un lato tutti hanno la fronte
Verso 'l Castello e vanno a Santo Pietro,
Dall'altra sponda vanno verso il monte...

(Div. Com. *Inferno*, c. XVIII, v. 28 e seg.).

Sed Clemens VI anno 1349 iubilaeum christianum non in saecularem, sed in quinquagesimum revocarat annum, ut quisque posset adesse, quum rara sit homini saecularis aetas, et, si proxima saeculo, confecta iam senio, nec itineribus diuturnis idonea. Atque hic mihi liceat enuntiare quod gravius est; nam in ipsa indulgentiae huius *Bulla Extravag.* « *Unigenitus* » (*2 de Poenit. inter Communes*) habetur ad rem vocabulum *iubilaeum*, vocis origine et solemnitate ab ipso Moysis libro, de quo nos, deducta; quaeque habetur apud Rinaldi, anno 1349.

Gregorius XI in trigesimum quemque ac tertium annum constituit; Paulus II in vigesimum quintum quemque annum cyclum iubilarem contraxit.

Qui nunc indictus *annus sanctus*, seu *iubilaeus*, vigesimus primus numero est. Horum autem seriem, prout sequitur, habemus:

1^m^ Iubilaeum	Bonifacio VIII Pontifice,	anno 1300.
2^m^ »	Clemente VI Pont.,	anno 1350.
3^m^ »	Bonifacio IX Pont.,	anno 1390.
4^m^ »	Bonifacio eodem IX Pont.,	anno 1400.
5^m^ »	Martino V Pont.,	anno 1423.
6^m^ »	Nicolao V Pont.,	anno 1450.
7^m^ »	Xysto IV Pont.,	anno 1475.
8^m^ »	Alexandro VI Pont.,	anno 1500.
9^m^ »	Clemente VII Pont.,	anno 1525.
10^m^ »	Iulio III Pont.,	anno 1550.
11^m^ »	Gregorio XIII Pont.,	anno 1575.
12^m^ »	Clemente VIII Pont.,	anno 1600.
13^m^ »	Urbano VIII Pont.,	anno 1625.
14^m^ »	Innocentio X Pont.,	anno 1650.
15^m^ »	Clemente X Pont.,	anno 1675.
16^m^ »	Innocentio XII et Clemente XII PP.,	anno 1700.
17^m^ »	Benedicto XIII Pont.,	anno 1725.
18^m^ »	Benedicto XIV Pont.,	anno 1750.
19^m^ »	Clemente XIV Pont.,	anno 1775.
20^m^ »	Leone XII Pont.,	anno 1825.
21^m^ »	Leone XIII Pont.,	anno 1899.

Aliquid historicae integritati detraham si, quae Bonifacius Pp. VIII indicens hanc salutaris et saecularis anni indulgentiam professus est, praeteream.

Hic enim non novum aliquid indicere se declaravit, probavitque testimonio seniorum hominum, quos inter quidam septimum supra centesimum annum agens, qui affirmabant unanimes quolibet pereunte saeculo morem fuisse Christianis Romanam urbem et limina Apostolorum adire, ut veniam indulgentiamque peccatorum plenissimam adipiscerentur. Haec autem perspicere licet in exordio bullae Bonifacianae, quam in consistorio diei 22 mens. febr. anno Domini MCCC edixit (*Extravag. antiquor. De poenit. et remiss.*).

Haec autem non modo a Navarro (*De iubilaeo*, n. 1), a Benzonio (lib. 3, c. 4), a Vittorellio, a Turrecremata, a Zaccaria (*De anno sancto*, lib. 1, p. 1) firmantur, sed non desunt, quos inter Petavius Dionysius (*In Rationario temporum*), qui opinentur hasce iubilares solemnitates iam ab Apostolis constitutas, bisque primo in Ecclesiae saeculo celebratas.

Quibus placeat, doctissimum cardinalem Iac. Caietanum (*De centesimo seu iubilaeo anno*; *Biblioth. Patrum*, t. XXV); Febeium (*De anno iubilaei*); Petra cardinalem (*In constitutione VII Bonifacii papae VIII*, pag. 305); Riganti (*In regula cancellariae*, 54, n. 34, t. IV); Manni (*Storia dell'anno santo*), ut quaerant offerimus; facile quippe haurient quae summatim nobis delibare vix licuit; ideoque studiosos rei ad illa volumina delegamus.

Commodiora itinera frequentiorem gentibus pollicentur iubilarem annum, quem profecto speramus, praeteritorum ad instar, et regiis, et nobilibus, et sanctissimis et doctissimis viris adventantibus insignem, immo longius et latius et potius memorandum.

H. De Vecchi Pieralice.

In omni vita a recta conscientia transversum unguem non oportet discedere.

(Cic., *Ad Att.* 7, 3, 11).

Suscipienda bella sunt ob eam causam, ut sine iniuria in pace vivatur.

(Cic., *De Offic.* 1, 11).

DE PRIMA PUERORUM INSTITUTIONE
APUD ROMANOS

Maximam, tot tantisque ferro virtuteque provinciis subactis, Romanam rempublicam sibi comparasse gloriam neminem latet; sic enim communes vivendi rationes prioribus illis temporibus susceptae, veteresque mores ac instituta ferebant. Mirum autem mehercule videtur inquirentibus esse, quod gloriam fortasse maiorem adepta esset in litteris excolendis, cum per quingentos fere annos nemo Romae exstiterit, qui latinas graecasque litteras publice docuisset (1).

Quum igitur Romani ad augendum patriae honorem et imperium proferendum solum intendissent, proinde inter arma vitam degissent, rudes agrestesque diu esse debuerunt: ceterum obedientiam discebant domi, et robore in campo Martio diuturnis exercitationibus confirmato, licet profligati interdum, victi nunquam fuere; insuper e morum simplicitate, constantiae fortitudine ac magnanimitate tum secundis, cum in adversis rebus insignes exstiterunt.

Constat enim disciplinas, quae ad effeminandos animos aptae viderentur, semper adversatos esse, atque puerorum institutionem nec legibus constitutam, nec communem omnibus diutius voluisse. Sic Cicero: « Principio disciplinam puerilem ingenuis, in qua Graeci multum frustra laborarunt et in qua una Polybius noster hospes nostrorum institutorum negligentiam accusat, nullam certam aut destinatam legibus, aut publice expositam, aut unam omnium esse voluerunt » (2).

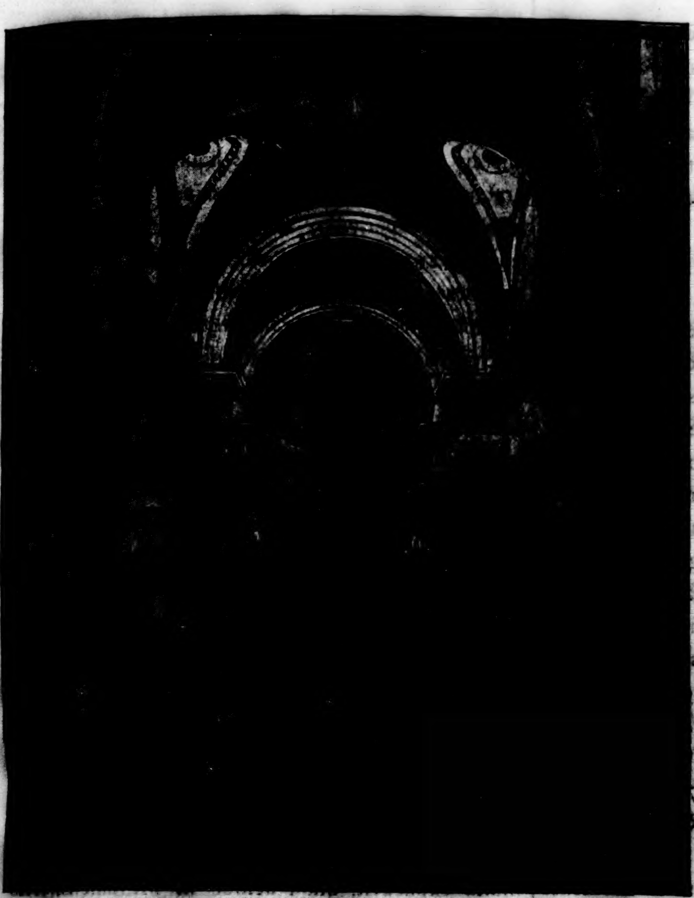
Qua in re pretium est animadvertere Polybium, qui nihilominus apprime Romanorum consuetudines, institutionesque commentatus est, errasse quum eos in eo accusavisset quod et eorum ingenio et ipsis legibus, quippe firmissimis reipubblicae fundamentis, omnino contrarium esset. Addam vero, defensionis causa, Polybium eruditis tantummodo viris familiariter usum esse, et, quod maxime praestat, natione graecum fuisse.

Ad hoc in medium proferendum est illud Cornelii Nepotis *in Epaminonda*: « . . . haec praecipienda videntur lectoribus, ne alienos mores ad suos referant, neve ea, quae ipsis leviora sunt, pari modo apud ceteros fuisse arbitrentur. Scimus enim musicen nostris moribus abesse a principis persona, saltare etiam in vitiis poni; quae omnia apud Graecos et grata et laude digna ducuntur ».

Porro illis Romanae reipublicae incunabulis longe aliter res sese habebat. Pueri enim domi et a matre edocti erant, maternaque sapientia et in liberis etiam adultos auctoritas, pluribus apud historicos exemplis confirmatur. In primis Livius tanta severitate ac dignitate Veturiam ad filium Coriolanum loquentem inducit, ut eum ab obsidione impia deterruerit, et Cicero: « Equidem cum audio socrum meam Laeliam (facilius enim mulieres incorruptam antiquitatem conservant, quod multorum sermonis expertes, ea tenent semper quae prima didicerunt), sed eam sic audio, ut Plautum mihi aut Naevium videar audire: sono ipso vocis ita recto et simplici est, ut nihil ostentationis, aut imitationis afferre videatur: ex quo sic locutum esse eius patrem iudico, sic maiores; non aspere ut ille, quem dixi, non vaste, non rustice, non hiulce, sed presse et aequabiliter et leniter » (3).

Itemque Gracchos non tam in gremio quam in sermone matris institutos esse dixit; proinde suprema

(1) Cfr. Suetonius, *De grammaticis*, cap. I.
(2) *De republica*, lib. IV, cap. 3.
(3) *De oratore*, lib. III, cap. 12.

Sacellum Collegii Pii Latini Americani, Romae.

Pompa quae solemnis urbis lustrat vias peristromate ornatas floribusque effusis olentes, est aliquid sublime, admirandum, novum; ita ut illius spectaculum intimas cordis fibras agitet rapiatque, ad memoriam reducens Rückerti ardens illud desiderium: « alas ad volandum praebete mihi! » Christianae vero musae, divinae fidei alis suffultae, supra procerissimorum montium ardua cacumina sese extollere est datum, atque magno ausu ad Infinitum se ferre.

Dum ulterius proceditur, ingentes triumphales arcus, floreis sertis, spicis, foliisque intexti, superemineat; quanto affabiliori sermone loquentes quam qui victores, militiae fortia gesta ostentantes, spoliis onustos, tempora lauro cincta gerentes, magno honore ovantes, quondam exceperunt! Non enim de cruentis caedibus renovant memoriam, neque spumanti captivorum sanguine sunt erecti; sed triumphum, gloriam victoriamque significant Illius qui victor simul et hostia evasit, cuius

Porrecta maiestas ad ortum
Solis ab hesperio cubili,

et signa, de mari ad mare prolata, sempiterna manebunt.

P. Pasquali.

EX BATAVIA

De militari apparatu coarctando iam Haga in urbe congregatus est conventus, de quo, ut est magni momenti negotium, et vobis et commentarii vestri lectoribus, ut proxime scribam haud ingratum fore confido. Placet hodie quasi appendicem iis quae de huius civitatis capite scripsistis, de hodierna Batavorum gente aliquid attingere.

At paucis verbis complecti possum: Batavi enim mercaturae, ut quam maxime dediti, omne studium conferunt, nihilque laboris intermittunt, ut in maius « batavici emporii » beata sors augeatur. Et cum « batavicum emporium » nuncupo, Roterodamum significo, qua urbe nec alia, his in regionibus, commerciis aptior, tam natura quam arte, immo et populi indole.

Haud ita multis abhinc annis, quinquaginta millia incolarum cum non excederet numero, nunc pene supergressa est millia tercenta. Quod incrementum, si bene calculum ponas, quasi ex necessitate locum habuisse manifestum fit, et quantum humana conicere datur, fiet maius in dies.

Ceterum, ut iam diximus, hoc fecit natura cum arte coniuncta, quod nec sola natura nec ars sola potuisset.

Quid enim? Sane, quod civitas ad ostia Rheni aptissime sita mercimonia totius Germaniae inferioris vel ad occidentem vergentis imprimis colligat et spargat, hoc nihil habet admirationis. Sed quamvis magnum aspectu flumen, aquisque Mosae ditatum, cuius etiam nomen, nescio cur, usurpat; cymbarum fluviatilium magis quam maritimarum navium erat per se capax, cum arenarum indesinenter moles invectae alveum non profecto praecluderent, sed angustiorem ideoque minus securum facerent. Quin etiam a Romanorum ad nostros dies cataclysmis quandoque furentibus, aquarum vis itinera multifariam sibi aperuerat indesinenter mutata, et in immensam paludem versa aquatilibus plantis undique implicatam, quam sua lingua « Iuncorum sylvam » (*Biesbosch*) Batavi appellant.

Quibus defectibus medendum erat aggeribus hinc erectis, inde canalibus effossis et aliis multis hoc genus operibus. Ac primum quidem usque ad mare ab ipso emporio alveum purgare alluvionibus, et sic purgatum in dies repurgare, ut etiam maximae naves, id est quae onustae usque ad XXVII pedes et etiam paulo plus, se immittunt in fluvium, omni tempore liberum haberent et a mari ingressum et ad mare egressum. Grandis sane labor et quem, cum inciperetur, plerique nasute carpserunt dicentes: « En saccos aureis plenos saccis mutant arena plenis ». Interdum hydraulicae inter primos gnari scientiae, egregii fabrorum ductores ac magistri qui se operi accinxerant et indefesse absolverunt, nihil cachinnos et ridicula verba curantes, cum meritorium in futura scirent. Hodie Mosa navigiis redundat et sacci arenae hinc eiecti sacci aureorum vere sunt facti. Complurium nationum, sed, ut semper et ubique, maxime Anglorum huc adpellunt nautae.

Et continuo in melius negotium vertitur, nec quidquam omittitur, quo celerius, et aptius et securius merces transvehantur. Inter machinas, non tantum eminent versatilia carchesia, queis immensa pondera uno quasi momenti puncto attolluntur vel vicissim elevantur, sed et tanti roboris sunt certi sinus ex ferro affabre compacto, ut cum navem plurium amphorarum millium accipiant, eam commode prehensam vaporis auxilio in siccum evehant, ita ut si quid in ea peccet ex vi fluctuum, vel alia qualicumque fortuna, praesto medela subsit. Nec die, nec nocte, si interfuerit, refectio intermittitur, cum luminaria ex electro undique profusa ipsum Phoebum aemulentur. Nec me, lector, panegyricum scribere credas: Batavus non sum; igitur sine gratia loquor, « quorum causas procul habeo », ut historicus ille, a quo Plinius iunior se longo, quamquam proximo, distare profitebatur intervallo.

Roterodami.

M. L. Microvir.

DE COLLEGIO PIO LATINO AMERICANO
ROMAE INSTITUTO

Collegii Pii Latini Americani, quod nunc hospitio plerosque recipit episcopos qui Romam convocati a Summo Pontifice Concilii causa petiere; ubi immo ipsum Concilium congregatur, ea fuit condendi occasio et mens. Eyzaguirrius, Chilensis sacerdos, divinae gloriae cumprimis studiosus, in id iamdudum venerat consilii, ut sanctissimae religioni in australi America tuendae propagandaeque peropportuna ratio exquireretur: haec illi apud animum suum assidue agitanti opportunius nihil succurrit, quam si selecti ex iis regionibus adolescentes Romam submitterentur, ad solidam ibi pietatem doctrinamque informandi, qui deinceps Americam repeterent, ut sacerdotalibus apud populares suos muniis sancte perfungerentur. Romam confestim advolat, ut cum Pio IX P. M. de re tanti momenti coram communicet, ab eoque omnem agendi viam atque rationem edoceatur. Mirum dictu est quanta hominem benevolentia exceperit Pontifex, quantaque in eam sententiam assensione concesserit. Dantur Eyzaguirrio litterae, quibus australis Americae praesules impense rogantur, uti qua pecunia, qua omni alio praesidiorum genere tanto operi inchoando perficiendoque manum admovere minime cunctentur.

Itaque Eyzaguirrius longo arduoque itineri sese rursum committit, feliciter in Americam revertitur, plures adit episcopos, strenue cum illis de Collegio in Urbe condendo agit; qui plerique omnes ad eius consilium perquam libenter accedunt. Quum non multo post quindecim ex America adolescentes Romam eodem duce advenissent, Collegio initium factum est XI calendis decembris a. MDCCCLVIII, quae dies sacra recurrit Virgini Mariae in templum a parentibus deductae. Nimirum placuit in coelestis Patronae et apostolorum Reginae tutelam iuvenes tradere ad apostolicam vitam instituendos. Ac primo quidem collocati adolescentes, novi Collegii semina, in aedibus patrum clericorum regularium, quos Theatinos vocant, ad S. Andreae de Valle; traditi tamen statim ab initio in disciplinam et institutionem patrum e Societate Iesu. Aucto dein eorumdem numero, coempta est a patribus Dominicianis domus in foro Minervae, eoque deducti mense octobri vertente anni MDCCCLXI. Quia vero haec ipsa domus, ob crescentem in dies ex America advenientium numerum, angustior facta est et incommoda ad domesticas exercitationes, mense maio anni MDCCCLXVII translatum est Collegium in aedes tyrocinii Societatis Iesu ad S. Andreae in colle Quirinali, ibique per annos continenter viginti constitit; donec impellentibus causis, quas hic recensere minime oportet, loco cedere et propriam sibi ac

Prospectus Collegii Pii Latini Americani, Romae.

Spectaculorum post hos susceptores, corruptis civium moribus confisi, huiusmodi fabulas actoribus agendas imponere ac proferre maxima spe lucri non dubitant.

His omnibus, quae ad intimas spectaculorum conditiones pertinent, externa adde: hominum qui [illegible] agunt delapsos plerumque mores, praecipue mulierum, quae formae illecebras ostentare, ut plausus lucrumve captent, non renuunt; adde, quoties de hoc loquimur, adstantis ipsius multitudinis et muliebris praesertim coetus animos, quos, [illegible] male commotos, habitus et [illegible] suis ostendunt; ac fatendum quovis [illegible] in adolescentium perniciem [illegible] vel maiora parari. Quodsi ad ultimum choreas [illegible] memineris, quae musices spectaculis adiungi [illegible] solent, dederis profecto ingenua[illegible] musices et picturae honestis blanditiis [illegible]

[illegible] dolor ac pericula; [illegible] quo nobi- [illegible] [illegible] semulae in melius dirigi valeant nullus? Rem, si placet, alias absolvemus.

I. A[illegible]

A TRAHEA AD CURRUS "AUTO-MOBILES"

Philosophus quidam, cum rogaretur quo potissimum argumento praestantiores brutis ostenderemur, idque hoc praesertim tempore, quo vel a brutis natum, vel brutis compar asseritur genus humanum: indole, inquit, ad maiora quotidie conante, et quotidie adipiscente maiora. Formicae enim et apes et fibri domos aedificant hodie quales ad unguem a saeculis, nihil in melius, nihil in deterius vel ausi, vel passi. Nostri proavi e cavernis et mapalibus ad illa devenere portenta, quae Ephesina templa, Mausoli tumulus, Aurea Neronis domus, amphitheatra, Vaticana moles nominantur. Ovinis et belluinis pellibus vix olim induti, maiores nostri ad sericas, et acu pictas, et auro intertextas vestes progressi sunt, dum aranea eadem et net et intexit, velut initio nevit ac texuit.

Immobiles instinctu bestiae; ascendentes ingenio ad potiora homines.

Haec mihi venerunt in mentem iis de curribus verba facturo, qui modo, alite bono, invalescunt, et *auto-mobiles* vulgo nuncupantur; quibus, abrogatis iumentis trahentibus, tutius, et minori impendio, et celeriori motu aliquando trahemur, sive electride, sive vapore aqueo, sive petroleo motum cientibus.

Quo latius patuit orbis habitatoribus, quo frequentiora fuere commercia, et, vita effecta breviore, rependenda ociori cursu hominum negotia, eo magis humanae mentes fuerunt intentae iis inveniendis, quibus rapidius itinera vincerent, et quae humani corporis conditiones temporum et locorum conditionibus aequarent.

Hinc primum traheae signare solum, bobus adnitentibus; mox additae traheis rotae, quibus facilior tractio; postea suffecti, celeriores bobus, equi; dein ita constituti currus ut, clathris ex chalybe subiectis, vectorum neque res, neque membra inaequali viarum strato subsultarent, ac vexarentur; tum vero

Eucharistia ad Catacumbas (Alex. Ceccarini pinxit).

stratae viae sunt lapidibus, atque eo per agros montesque deductae, ut minima inclinatione trahentes bestias fatigarent; post haec ferreis munitae sulcis, quibus nullo fere attritu rotae volverentur, atque inventa ea machina est, in quae, ebullientis aquae vapore, ferrea brachia, rotarum radio haerentia, modo electa modo retracta rotas ipsas impositumque desuper onus per ferreos illos sulcos propellunt, et adiectum catenis sequentem rapiunt curruum carrorumque comitatum.

Quid obstabat quominus per liberam, nec ferro inscriptam viam currus huiusmodi traherentur? Primum semel arrepta celeritas, neque in curvis sinuque docilis machina; tum urbanarum viarum angustia; tum pondus ingens; tum adminiculorum congeries, sine quibus progredi non posset.

At nunc omnia, quae contra, exclusa fuerunt, novis ad ciendum motum auctoribus accitis atque insertis, videlicet aut electride in dinamo-promptuariis constricta et coacervata sapienter, aut petroleo, cuius igne, coruscante in carceribus quibusdam ferreis, brachia illa, queis rotae agitentur et convertantur, efferuntur et, nulla mora interposita, retrahuntur, mox iterum atque iterum sexcenties eiicienda, et revocanda.

Hinc factum est, ut apud Anglos et Americanos huiusmodi machinae in usu iam sint, consentientes fraeno, quo dextrorsum aut sinistrorsum ad[illegible] aguntur deviae vel conviae, retrogradae vel [illegible] gradientes ad mentem automedontis, item[illegible] nutum medio in cursu compescendae [illegible] que penitus, vel moderandae, vel dimittend[illegible] impetu laxis habenis. Quo tales abeunt, ut [illegible] horis vel quindecim chilometrorum spatia [illegible] volent.

Hoc autem veluti medium quoddam, ab e[illegible] utrisque remotum, exceptum est, quum sin[illegible] modi currus qui 40, et vel 60 chilometra un[illegible] hora percurrant, unusque nuper, petroleo [illegible] vente, 1432 chilometra inter Lutetias Paris[illegible] Amsterdamum, iens et rediens triginta tribus [illegible] momentis quatuor, peragravit. Quinimo nu[illegible] diebus Lutetiis Parisiorum statio constituta [illegible] solemni est, qua huiusmodi currus demigre[illegible] quaversus per urbem ad bonum gentium et in[illegible] tium et con[illegible] tium, quasi [illegible] villa, quo [illegible] equis curru[illegible] denique [illegible] penitus con[illegible] tur.

Neque [illegible] ris, neque [illegible] nostri est [illegible] gillatim enume[illegible] quae ad huius[illegible] machinas sunt [illegible] que diversos [illegible] rios instruendi [illegible] dos edicere, nec [illegible] dispositione [illegible] tur. Spatium [illegible] tasse excess[illegible] sitque venia [illegible] denti, qui, bon[illegible] minum propo[illegible] ominatur brevi [illegible] pte vi ferentes [illegible] rus in usum o[illegible] adventuros. Q[illegible] enim tutius et commodius experti sumus in pu[illegible] curribus, qui nunc patent omnibus, nostrasque [illegible] quaquaversus vias, si cum praeteritis, cumque [illegible] qui, trahentibus equis, hactenus sunt, comparen[illegible] hoc pariter et commodius exspectandum ac [illegible] est, si privati isti et liberi currus in usum deven[illegible] singulorum, prorsusque communem.

S[illegible]

EUCHARISTICI TRIUMPHI

Ridenti undique naturae arrident sacra templa auro argentoque micantia; quibus Christi laudes, quasi gemitus, ad coelum sublatae, maiore[illegible] ferunt maiestatem.

Vicatim Christi corpus, festivis concentibus [illegible] sonante aethere, circumfertur; quod ad adorand[illegible] devota multitudo effunditur portis. Cohors ingens procedit; et eucharistici sodales, et puerorum agmen candidis vestimentis, purpureis alis, rutilis capillis, cirris hinc inde per colla fluentibus, viam floribus [illegible] Deo petendam plenis manibus spargens. Sacerdotes sacris paludamentis induti subeunt, vultu composito, gravi incessu; brevique spatio interiecto, ecce sacrae Hostiae internitentis theca, magno facium collucentium comitante ordine.

canum auriga quidam, quem una cum centum ac viginti canum turma prope Archangeli litora navis accipiet.

Capsae, quas secum septemtrionis hi excursores vehunt, quingentum supra millia sunt rebus omnibus refertae: cibis, vestibus, instrumentis doctisque machinis, et etiam ludicris, quae inter parvus quoque cymbalus est, qui inter nivales solitudines patriae musices harmonia viatores recreabit: his omnibus denique globi aerostatici duo adiecti sunt, quibus, si necessitas postulet, exploratio persequi quovis pacto valeat.

Navigium igitur regionem versus quam Francisci Iosephi nuncupant iter arripiet, ut quo citius longiusque liceat latitudinis gradum ad septemtrionem quam maxime proximum mari attingat, ibique superveniente glacie in hibernis quiescat.

Hiematio in comparandis ad secundum et fatale iter necessariis, viaeque aptis ciborum rerumque omnium acervis instruendis absumetur, post quae remeante aestate, ductis a canibus vehiculis, ut optata poli maria audacissimi nautae feliciter attingant, unde italicae gloriae sonitus per orbem universum pervaget, ex animo ominamur.

X.

IN HERBAM NICOTIANAM

Horribiles hominum strages patriaeque ruinae
Non mihi laudandae, nec mea musa canit:
Herbam divinam canto, quae pectora fumo
Mollit amabiliter, cordaque nostra levat.
Nube sub umbrosa fumi nec crimen habetur,
Nec coepere locum iurgia, bella, nefas;
Auraque dum circum dicentis voce susurrat,
Aëris per medium caerula serta volant.
Herbae paciferae qui mollia gaudia gustant
Laudant quod prosit, divitiasque paret.
Fesso fert animo requiem subigitque dolores,
Et domat hac fumo rusticum esuriem.
In fumum curas haec optima dimovet atras;
In fumum ipsa autem somnii ad instar abit.

D. Macrae.

LIBERALIUM ARTIUM OPERA
VENETIIS NUNC COLLECTA ATQUE PUBLICE EXHIBITA

Tempus quo Venetias appellerem aptius deligere ferme non poteram, cum urbis late olim marium dominae venustatem, renovatus hinc veris adspectus, collectaque inde ingenuarum artium picturae sculpturaeve recentissima monumenta duplici veluti serto florum, tabularumque augeant.

Et sane, caeli marisque circum nitentis totiusque naturae pulcritudinem, aedes, templa cuiusvis denique artis opera venustissima tot celeberrimorum artificum ingenio excitata, tantas maiorum historiae ex tot saeculis memorias in unum collectas, nulla alia mundi urbs, Roma posthabita, proferre mea quidem sententia potest. Hanc denique pictoriae artis celeberrima schola, Titiano Vecellio duce, illustravit, ut aptior ad annuam tabularum ostensionem locus non sit.

Quam, die exacti mensis aprilis vigesimaquinta, divo Marco urbis patrono sacra, solemniter patefactam, visitavi, nostrique commentarii lectorum haud parvi interesse censui, brevi descriptam exhibere.

At quantam ex iterata lustratione conceperim mente laetitiam non facile vobis aperiam; optimum enim italo est divinarum artium amatori fervidissimo, tot celeberrimorum virorum collectas tabulas conspicere atque admirari, tanto urbis decore praecinctas: quae enim undique terrarum huc missa ab omnigenarum nationum artificibus videmus, non immerito profecto quasi honoris tributum arbitramur in natale hoc solum, cui, ut Graeciae olim, ingenuarum artium, prouti hodie se habent, parentis atque altoris laudem omnes tribuunt.

Quod extranei profecto unanimi quidem et acriori quodam consensu existimare videntur; suas enim quisque tabulas - de his enim peculiariter loquar - Angli, Batavi, Dani, Galli, Germani, Iberi, Scandinavi, ceterique ita selegerunt, quae hac alma in urbe iure meritoque inter se possent certare.

Namque Germanus ille Franz von Lembach, quem inter imaginum pictores principem sui cives salutant, effigies ad viginti fere in separato cubiculo exposuit, et vel si Friderici III solemne supercilium, vel Bismarkii aut Moltkii spirantes adhuc vultus, vel suavissimam dominae Merk infantulum blandientis tabulam spectes, quae pulcherrima sit non facile dixeris.

Germanum hunc plures sequuntur: Dettmann, Dill, Hermann, Höker, Leibl, Liebermann aliique sive inter patriae fines, sive ad exteros celeberrimi.

Dani, Scandinavi, Batavi, quibus proxima cubicula sortita sunt, suavissimis pariter tabulis suae virtutis periculum faciunt, ac magna cumulati gloria et cuiusdam praecipue facilitatis ac simplicitatis laude superant.

Hos Scoti aemulantur, ex Glasguensi schola selecti, qui suae regionis vivendi genus patriosque mores peritissima Minerva ita reddiderunt, ut quasi eorum montium valliumque aer te putes spirare.

Anglis Alma Tadema praeest, cuius nomen in omnium fere gentium ore versatur; adestque inter alios Brangwyn tres tabulas ultro prodens, quarum alteram *Magos reges*, alteram *Vesperum*, tertiam *Bacchanalia* inscripsit, insolita colorum vi motuque effictas.

His Americani, sanguinis veluti vinculo sociantur, quorum dux Nuill Whigtler, foeminam illam ex *porcellanarum* regionibus principem sub oculis ponit.

Cetera omitto, ne longior sim; aegre tamen; omnia enim fere quae collecta heic vidi, tanta rigiditate a iudicibus qui aedibus praesunt selecta sunt, ut hodierna recensio, omnes, quae praecesserunt, longe superaverit, et altissimum artis fastigium attigerit.

De Italis vero quid dicam? Multa sunt ipsis cubicula adscita et optimis ferme operibus plerumque referta, inter quae peculiari mentione dignum videtur alterum illud quod Romanorum collegium, cui nomen *In Arte libertas*, obtinuit. Neque profecto, licet tanta ad nos convenerint undique ex nationibus celeberrima monumenta, artifices nostri inferiores ex certamine discesserunt; immo italicarum artium gloriam et maiorum traditiones strenue tuiti sunt.

Praestantissimus tamen inter eos quasi triumviratus evasit, Michettius, Sartorius, Favrettus.

Primus in albo cubiculo, plurima inter studia, nonnullas tabulas exigui ambitus offert suavissimo, uti assolet, artificio confecta; alter contra ingens misit dipticon *Gorgona atque heroes*; *Diana Ephesina atque servi*, quod et mole et pulcritudine et praestanti virtute mirandum omnibus fuit.

Cubiculum vero quod postremi opera continet, quasi mortui illius fanum apparet, at Venetiarum tributum pictori suo fidelissimo profecto haberi licet.

Nec enim quisquam hucusque ditissimi ac pulcherrimi huius urbis adspectus, ortus solis in lacunis vel occasus, templa, naviculas, aedes, popularium mores, foeminarumve pulcritudinem tanta veritate fictis tabulis expressit.

Ex hoc vita functi clari viri cubiculo, qui multa adhuc viventes edocet, veluti recreati, ac viva vitalique unda refecti, aedes reliquimus. Notae hae motusque animi in lustratione concepti, quae sint vel quo pretio facienda, iudicare vestrum erit, dum ego urbem formosissimam artisque solemnia aegre linquens, iter ad Novocomum urbem ingredior, ut severiora doctrinae portenta, in electridis inventorum recensione, perlustrem. Inde, si iter auspicatum Deus dederit, ad vos iterum scribam; interea vosque simul pulcraeque Venetiae valete.

A. L.

ANNALES

Samoenses eventus - Ad Philippinas inita pactio - Antillarum et Transvaal reipublicae perturbationes - Sinenses minae - Catholica religio in Sinarum imperio permissa solemniter - Conventus de pace.

Bellicae minae quae Samoensibus insulis impendebant, abactae tandem felici exitu videntur; Malolu enim et Mataafa regum sectatores, conciliatis tandem animis, sententiae legatorum, quos America, Anglia et Germania ad componendas eorum res miserunt, sese subiecturos professi sunt.

*

Ex Philippinis interdum haud dissimiles res nunciantur. Aguinaldi namque legati pactionem inivere, qua liceat tandem impari bello finem imponere. Incolarum vero libertas illa, quam ut ii assequerentur, primum contra Iberos ad arma ventum est, victricis Americae arbitrio relinqui videtur.

*

At ex opposito Atlantico mari, innovatae indefesse commotiones Antillas insulas concutiunt. Guadalupensem, gallicam coloniam, incendia vastissima huc illuc frequentissime ignoto auctore excitata pervastant; Cubam vero, quam nuper Americani occupaverunt, omnigenae insurgentium insidiae ita perturbant, ut Brooke magistro militum dictatoriale imperium datum sit plenumque repressionis arbitrium.

*

Transvaal, meridionalis Africae rempublicam, graviora perturbarunt. Hanc quidem primum Angli ne legati eius in pacis coetu Hagae coadunato reciperentur acriter adversantes prohibuerunt. Nec satis; coniuratio enim quaedam in rempublicam inita nuperrime ex inopinato revelata est, qua curatores regionis maxime commoti anglos septem militum olim duces, quasi perduellionis reos, in vincula proiecerunt. Interdum vero Krueger, reipublicae praeses, ut adversae parti aliquid concederet, alienigenis omnibus qui novem annis saltem in regione moram duxerint, civitatis iura decreto tribuit.

*

Horum tamen omnium gravissimas Sinarum conditiones esse accepimus; hinc enim Russi oblata imperialibus administris petitione, Manciuriam provinciam ac civitatem Port-Arthur, quam ipsi tenent, cum Pekino imperii capite, ferreo itinere coniungendam sibi impetrarunt. Anglorum inde irae, quamvis hoc provinciam Yang-tse-kiang ipsis concessam nullimode tangat. Qui igitur, ut compensationem assequantur, deductis ad duo millia fere militibus ex Deep sinu ac ex Taipofu civitate bipartito agmine provincias Kau-lung et Sham-chim pervadunt, Galli interdum ob accepta recens ab insurgentibus

[illegible] e solo erigere coeptum est, in quem, ad [illegible], uti vocant, prope ripas Tiberis positum, [illegible] ineunte anno MDCCCLXXXVII deductum fuit, [illegible] brevi persequemur.

Porro in id semper intenderunt animum Collegii moderatores, ut [illegible] ex America [illegible] domicilium quod, et amplitudine sua bene multos complecteretur alumnos, et sua commoditate [illegible]. Iamvero [illegible] facile intelliges, ubi [illegible]. Et ad amplitudinem quod attinet, [illegible] oblectat molem hanc aedificii contemplari, quae ceteras inter sedes [illegible], quippe quae [illegible] in longitudinem [illegible] ad [illegible] magnificus respondet introitus. [illegible]

[illegible]

[illegible] in quo valor [illegible] decertare. Huic altari [illegible] speciosa Beatae Virginis icon, in [illegible]; quae depicto [illegible] officiis celebrandis ad libitum aperitur. [illegible] sacelli, pulcra illa [illegible] valde [illegible], sed oppido [illegible] quibus [illegible] quae oculis habentur; quae omnia ad unum consilium facile [illegible] accommodata, Deiparae Virginis immaculatum spectare Conceptum, cui [illegible] templum hoc est dicatum.

[illegible] quominus, ut est in votis, [illegible] de hoc Collegio, quod optime sane de humano genere meruit, disseramus; qui plura dignoscere cupiat ad opusculum, quod R. P. Nicolaus Angelini e S. I., olim Collegii rector, ad rem [illegible], atque unde notitias depromsimus superius [illegible].

ALPHA.

LAZARUS SPALLANZANI

Lazaro Spallanzani, [illegible] Christi sacerdoti, cuius centenaria [illegible] commemoratio nuper solemnibus habitis [illegible] celebrata est, plaudentis memoriae tributum persolvere in commentarii nostri paginis debitum existimavimus. Consilium vero praecipuum fuit, ut naturae investigatoribus insigne doctissimi viri exemplum proponatur, qui inter naturalium rerum studia nec a divinae religionis tramite nec a sacerdotali munere umquam discessit, eaque mira concordia coniungi posse, clarissimis a se gestis rebus ostendit.

Scandiani, in Regiensium finibus, anno 1729, die decima secunda mensis ianuarii natus, et a patre iurisperito doctissimo in prima adolescentia humanis litteris edoctus, Regium deinde, ut rhetoricae ac philosophiae operam daret deductus est. Ibi, in collegiis Patrum e Societate Iesu, primas ex gravioribus studiis laudes retulit, post quae in celeberrimo Bononiensi athenaeo utrique iuri excolendo vacavit.

Verum hanc disciplinam brevi est [illegible]. Ingenio enim resistere non valens, se[illegible] naturalibus disciplinis tradidit; cum Anto[illegible] Vallisnierii civis sui celeberrimi gloria ita se pe[illegible] adolescentem diceret, ut, tanquam Themistocli Miltiadis tropaea recogitanti, [illegible] indulge[illegible]. Sed Vallisnierii ipsius interposita auctorita[illegible] iuvenis ingenium futuraque gesta profecto di[illegible] [illegible] sacerdotio [illegible] est. [illegible] et anno 1754 [illegible] et graecis litteris tradendis doctor in [illegible] schola est renuntiatus.

[illegible] Coimbricensi [illegible] ut recederet vocatus, Mutinensium [illegible] anno 1769 tandem accessit, qua in urbe [illegible] est. Tunc Papiensis civitas eum invitavit, ut in athenaeo naturales disciplinas doceret, [illegible]. Ibi novem annos inter [illegible], multa tentans multaque [illegible] ad eorum progressum perutilia [illegible] constat. His minime contentus, ut [illegible] custodiae museum augeret, itinera [illegible]; quo consilio anno 1779, 1780, 1781 [illegible], atque interni maris litora a [illegible] exploravit; deinde sequentibus [illegible] colles, Adriatici maris oras, Aegaei[illegible] Cytheraque, Byzantinam ci[illegible], atque Haemi suppositas provincias lustravit; tandem cum Vindobonam attigisset, in patriam reversus est.

Tot tantisque laboribus susceptis, in Papiensi civitate, legens in athenaeo et arcanis naturae investigandis sedulo vacans, multaque explorans et conscribens, reliquos vitae annos absumpsit. Opera ab eo exarata Galli, Angli, Germani, suo quisque sermone vulgabant, ac celeberrimi per Europam omnem academici coetus illum inter socios adscire gloriabantur. Quin immo, post Gallicas seditiones ac perturbationes, cum exercitus Italiam pervadentes Papiam tenerent, Saliceti dux senescenti iam sacerdoti cathedram naturalis historiae Lutetiis Parisiorum, reipublicae mandato, obtulit, quod ille munus senio ac morbis graviter iam laborans renuit. Tandem anno 1799 apoplexia correptus, die februarii decimasecunda septuagesimum agens annum obiit.

Dexteritas, qua omnibus vel doctissimis, qui illum praecesserant, antecelluit, experiendi naturae vires atque periclitandi praecipua in eo fuit, ipsaque adiuvante multa adinvenit exploravitque maioribus penitus ignota. Inquirens enim aëris atmospherici effectus in animantibus mortuis, vel in stomachi, viscerum iecorisve partibus, carbonii atque hydrogenii combustionem probavit. Pariter multiplicatis periculis eo pervenit, ut clare ostenderet oxygenum ex aëre et acidum carbonium ex sanguine in pulmonibus commutari, viditque illud etiam vermiculis esse necessarium, quos cute aerem spirare expertus est. Eadem fere de amphibiis ostendit; nam ranam [illegible] orbatam spirare adhuc, sandaracha contra [illegible] emori vidit.

Digestionis abdita mysteria multiplicatis [illegible] mentis tum in vitro, ventris liquoribus ad [illegible] tractis admotisque, tum in seipso, non [illegible] valetudinis periculo, revelavit. De sa[illegible] circum corpus agente Malpighium et [illegible] sequutus, multa ignota exploravit, quor[illegible] experimentis edoctus de animantium genera[illegible] perspecta habuit. Foecundationes immo arte [illegible] tas ipse primus instituit, et in lumbricis, [illegible] lamandris regenerationem partium acut[illegible] est. In hac tamen, inito cum Needham [illegible] certamine, *microbos* omnes qui in infusion[illegible] putrescentibus liquidis vivunt propriam habere [illegible] monstravit, et suis germinibus multiplicari.

[illegible] Papiense museum, contra L[illegible] [illegible] ordine disposuit, custodivit et [illegible] ineptias [illegible] in itineribus quae suscepit, non [illegible] gendis exemplaribus [illegible] adiiciebat, [illegible] turae phaenomenis explorandis. Igitur in [illegible] quod per mare [illegible] habuit, de ict[illegible] cui torpedo [illegible] nomen, de mollus[illegible] [illegible], denique de maris phosphorescenti [illegible] explicavit, quod deinde in Messanensi [illegible] etiam in medusarum corporibus insidere cognovit. [illegible] haec, inter alia, ut physicam naturam et biologi[illegible] animantium quae in mari vivunt exploraret, anno 17[illegible] in Veneris Portu opificium posuit, quod primum [illegible] zoologica statio fuit.

Diem itaque, quo italicae gloriae ac naturae [illegible] ereptus est, merito aequales luxerunt; nos ve[illegible] lemni memoria recolimus hominem, quem [illegible] simi viri inter naturalium disciplinarum stud[illegible] Alexander Volta, Antonius Scarpa, Antonius Va[illegible] rius, Buffon, Needham, Trembley, Bonnet, Sa[illegible] Sénebier aliique plures quasi oraculum cole[illegible] consulere frequentissime solebant.

De illo enim Sénebier aiebat, se Italiae gra[illegible] et invidere, quod ipsum genuisset; Bonnet ite[illegible] Lazarum exiguo annorum spatio longe plura ex[illegible] rasse, quam multas in Europa illustriores Acad[illegible] Haller denique vir clarissimus, ipsi inscribens [illegible] tum volumen *Physiologiae* a se conscriptae, [illegible] verbis summum eius elogium protulit, quo bre[illegible] hanc memoriam concludere nobis etiam p[illegible] « Summo naturae in minimis et difficillimis inda[illegible] tori, ob eius in veri finibus extendendis merita ».

A. COSTAGGINI.

NOVA AD SEPTEMTRIONEM PROFECTIO

Proximo ineunte mense iunio ex Norvegiae urbe La[illegible] ving navigio, cui *Polaris Stella* nomen inditum, no[illegible] fiet exploratorum ad septemtrionem profectio.

Iuvenem vigesimum sextum vix agentem annum Aloy[illegible] sium e domo Sabauda ducem, qui audacissimum facinus aggreditur, confecta iam indefesse terra marique itinera clarum atque rei peritum fecerunt, et praecipue montis Alaska, in hyperboreis Americae regionibus, intactum hucusque fastigium elapso anno conscensum.

Qui nobili viro huius ascensionis comes fuerat, Humbertus Cagni, bellicis navigiis praeses, nunc secundum obtinet locum: huic iuvenis alter succedit, Venetus, ex patricio genere Querini, qui inter recentissimas Cretensium seditiones, militaris virtutis praemio, aureo numismate donari meruit. Medicus Cavalli Molinelli omnes comitatur; itali insuper classiarii selecti duo, monticolae ex Alpibus quatuor, Nerigenges nautae decem, Esquimensis

PER ORBEM

Assuetis itineribus Maius mensis mitis lenesque zephiri favent, vobisque ferme, humani lectores, si mecum circum ire daretur, florentis veris facies magnae laetitiae argumentum esset viaeque felix auspicium.

Ulyssipo, festivo clamore, nos vocat inter navalia solemnia, quae in visitantem anglicam classim sunt celebrata: iamque Tagi regalis fluminis oras germanica tenent navigia, congeneres Anglos in Lusitano portu salutatura: hoc post Samoenses recentissimas discordias pacis pignus Anglo-Saxones reconciliat.

At Valliensis interea regalis foemina Berberiae litora tenet, illamque salutatum Gallus praeses adit, quo initi nuper de Africa foederis magis concordia convaleat.

Sed et cui alii occurrimus ex regibus circumeunti?

Hinc Georgio e graeca domo Cretam insulam lustranti, qui Madum urbem, Turcis simul Christianisque ovantibus, visitat; quodsi ad septemtrionem cursus vertamus, Victoriae Anglorum reginae, quae aedem in qua nata est apud Kensigton, octogesimum aetatis annum attingens, postremo lustratam, reipublicae dono elargitur.

♣

Plaudite, lectores, ex toto animo, nec fragor repentinusque quem audistis strepitus ullimode vos conturbet: puto enim mehercle iam vos intrepidos meorum itinerum consuetudine factos.

Clorati opificium est quod in provincia Lancashire prosiluit, cuius isi damna quot fuerint quaerietis, ad vicies centena millia supputari scitote.

♣

At ex Lutetiis insolita magis nuntiantur. Adesmus; et proh miserandum! bibliothecam ardere videmus aedesque prope omnes, quae commerciorum negotiis sedes sunt: serica exemplaria omnia patientissime hucusque inibi collecta ignis absumpsit.

♣

Sed nunc vereor ne quis vestrum dolo excitatas flammas illas suspicetur, ab ipsis forte humilioribus, qui tam pacifico animo kalendas Maias velut neglectas habuerunt; praesertim cum ex Hungaria, ex Helvetia, ex Italia multiplicatae opificum desertiones audiantur. Bovislaw enim quinque millia hominum multitudo clybana ad panem excoquendum pervasit, supellectilia diripuit; Bernae, fabri murarii plerique adfines sua quisque aedificia dereliquerunt; Barcinonae denique publici viarum scoparii, ob insoluta sibi adhuc stipendia, ab opere recesserunt.

Similia Valdoletum in Hiberia conturbant, at absonae omnino caussae, ob rixam videlicet inter adolescentem studiis vacantem, et militem quemdam ex equitum schola succensam. Discordiae iurgiaque inde populi, militum animos ita succenderunt, ut vigilum armis eas sedare oportuerit.

Quod et Belgicos magistratus feliciter tandem assequutos fuisse at sine armis sanguinisque effusione novimus, qui cum fossorum foederata Societate aequa tandem pactione inita, ut octo millia opificum iterum in fodinas descenderent tandem impetravere.

♣

Ecquid tamen si, civilium bellorum causis exstinctis, aëris, aequoris, terrae minae undique impendant?

Ecce namque in Mexicana republica horrida repente saevit tempestas, quae carboniferam fodinam prope Hondo aedesque eius omnes funditus pervastat. Inde in Argentina prope Bownio duarum coloniarum casas sataque universa terraemotus diruit. Trinacriam insulam, in his, aëris motus vites, quercus, fruges rusticasque domus pessumdat; dum in oppositis Dalmatiae litoribus oppida plurima Sinj, Turiache, Kosute, Trilj, Caputcircis, Vojnic subterraneis fremitibus intremiscunt.

At quid haec, si iis compares, quibus Bononienses adhuc obstupescant?

Montis fastigium, in latitudinem mille circiter passus, intimo fremitu divulsum repente corruit, ac terribili sonitu in subiectam vallem praecipitat; quo tandem cum requievisset, nitidum ecce lacum inter disiecta latera micare stupentes monticolae admirati sunt.

Nec satis; supremum enim ex Siamensi regno acceptum nuncium audiatur. Contra Mekong fluminis oras insula eminebat ad quingentos usque lata passus, feraci solo, virentibus silvis et dulcibus aquis laeta, eratque in medio oppidum a barbaris exstructum, quod centum fere eorum incolebant. At repente, dum fervens adhuc sol medio caelo micat, intimus abditusque bombus diffunditur, contremunt undique fluminis orae, et insula statim, veluti Neptuni tridente percussa, in fluctus sese demergit atque immenso gurgite obruitur.

Sic igitur quomodo, dum appellere cogito, portus aufugit, meque, medio in mari tanto portento attonitum, ut assuetam hanc luctuosamque Odysseam ad proximum numerum persequar, derelinquit.

VIATOR.

VARIA

Utilitas chronologiae.

Numquid Sinenses? Numquid Afri? Quid mea interest undenam ambo? Romam venerant, et inter Romani Fori ruinas versabantur, modo attoniti et quasi dimissis per latera brachiis, modo acriter inter se disceptantes, et gestu immodico, lacertis, manibus concitatis, in aëre nescio quid designantes, modo ita cogitabundi et lento ore pronuntiantes quaedam incondita verba, ut mihi Manes lugubria sua memorantes viderentur.

Nec a Manibus valde aberant incessu et adspectu! Vir erat crine ruber, hispidis ad mentum pilis, tanquam setis, horrebat; fortasse non integer oculorum, quos viridi vitro lens duplex auro nexa tegebat; statura procerus, et macer et exilis, magis quam staturae par esset, duplici altior videbatur; optimis autem indutus, et estenulis, acu, annulis aureis gemmatisque per digitos pectusque scintillans. Mulier, mehercule coniux tanta digna viro!, nigra in sericis suis cupressum proceritate aemulabatur, neque cupressa pinguior, et angulis undequaque exsilientibus per latera, per humeros, undequaque ubique ossa essent. Illa (cypria capillo, pileata, pennisque struthionis albis, nigris, cinereis, rubris in apice coronata, supercumulata) novum quoddam ostendens, in morem trabis deambulantis, sudes et ipsa, a pede ad caput indeclinabilis, nullo carnis globo interposito, tota pelli adhaerens os, tota tabula runcinata apparebat

Propiores facti nobis, qui super eversae columnae trunco sedebamus, acriores ita inter se disputare, ut quamplura ad nos verba pervenerint. Comes meus inquit anglica illos uti sermocinatione, sed neque compta, neque incolumi grammatica, et saepe interserere verba, quae nec Anglicus, nec Moschus, nec Germanus unquam audivissent.

Evidens autem inter ipsos quaestio cuinam addicerentur columnae, quae inter Capitolium et arcum Severi exstant erectae, egregiae porticus reliquiae. Romuli templum homo; Iulii Caesaris basilicam foemina asserebat. Error utrisque.

Est hominum Romae genus, qui exteris nostra invisentibus duces ac declaratores adduntur, inter quos esse nonnullos rerum antiquarum peritissimos, diuturno usu, non dubito; sed plerosque novi satis ignaros, eosque aeruscatorum numero libentius et rectius adscribo.

Hos romani vulgi lingua, nativo aceto perfusa, *cicerones* vocat, eadem qua solet ironia *astburcones* dicere sexcentis bubonibus et petiminibus macilentos equos.

Atqui huiusmodi erat, nesciente me, qui mihi proximus.

Hic igitur, sibi sperans inde quaestum, ad illos accessit, et cui templum, cui columnae, cui arcus, cui basilica addicerentur, cura verbosior explicare babelica linguarum commixtione coepit; audiebam enim occurrentia et recurrentia vocabula italico, gallico, germano, anglico sermone, mirabiliter invicem collidentia et inloquentia, praeter nonnulla heteroclita, quae nescio unde ipse hauriret.

Duo illi mirari primum non advocatum in sermones suos venisse; mox delectari sermocinante; tum digito monstrante singula intueri, approbare. Pugna caecorum!

Peribat dies. Dimissuri hominem, aureo (non mentior) dato, nomen abituri quaesiverunt. Ille *Ciceronem* se esse dixit.

Obstupuit vir; idem et mulier; et dilatatis palpebris, arcuatis superciliis, intento ore considerare stantem a facie, a tergum, a dextero ad sinistrum latus. Ille stabat.

Tunc vir (extracto liberculo illo ad memoriam) scribere stylo, quem *lapis* vocamus, et, scribente dextera, solemniter, quae notabat, ore profari, uxore probante et gratulante.

Haec autem erant huiusmodi:

« Kalendis maiis, Marcus Tullius Cicero, inter ruinas Romani Fori adveniens explicavit nobis antiqua. Fama non mentitur. Vir magnus Cicero, et pluribus utitur linguis! Pulcre, recte, magnus Cicero! Circa quinquagesimum aetatis satis corpore validus et bona valetudine utens, facile septuagesimum vitae videbit annum!.. Redituri, si vixerit adhuc, quaeremus. Dicta eius non avari aureo rependimus. Bonus accepit ».

Abierunt igitur, proculdubio nuntiaturi Ciceronem vivere, et se cum eo colloquutos, et intra vicennium fortasse moriturum!

*

Ioci.

Medici et mors.

Aesculapius, Hippocrates Cous, Galenus castra munierant adversus Mortem, medicinae efficacissimae dantes operam. Territa Mors, cum videret saeculares stare viros, pactum proposuit, ne regnum penitus in hominibus perderet. Pactum placuit, et conciliata pax est. In foedere autem cautum erat his verbis: « Generis humani dimidium sub imperio Mortis esto; dimidium sub praeceptis Medicorum ». Et exhinc grande solatium viventibus; non enim omnes auferet Mors, sed plerosque Medici. (*Ex antiq. fabul libro*).

P. d. V.

[illegible] indemnitatem expetunt, Germani Schantung regionem occupant, Itali San-mun [illegible]; quorum omnium qualis exitus futurus sit, [illegible] elementa, obscurum omnino ac [illegible] divinatu est.

[illegible] gratissimo nuncio, ex tot bellicis rumoribus [illegible] recreati, imperatorio Sinarum decreto sanctum Christi religionem fuisse tandem [illegible] probatam. Decretum quinque articulis constat, ad catholicarum missionum defensionem aptissime [illegible]. Missionariis, iuxta dignitatem qua [illegible] singuli singulis [illegible]rantur; episcopis *mandarinorum* iura tribuuntur; tutelam autem [illegible] ecclesiarumque omnium ad gallicum legatum pertinere edicitur.

In [illegible], Hagae indictum, congregatum [illegible], cui quae praecipuae quaestiones propositae [illegible] levat:

[illegible] tempus, bellicae res [illegible];

2° Ut [illegible] bellicorum [illegible] prohibeatur;

3° Ut ex iis quae [illegible], perniciosiora [illegible] conijcere liceat;

4° Ut navigiis [illegible], vel eiusmodi navium [illegible] liceat;

5° Ut [illegible] in Genevensi conventione [illegible];

6° Ut naves ad [illegible] adhibitae [illegible];

7° Ut [illegible] de bellicis iuribus et [illegible];

8° Ut arbitratus vel mediatio, vel officiosae [illegible] commendationes, quousque liceat, adhibendae [illegible] iudicialis ritus lege [illegible].

Haec sunt in votis; interdum vero Armeniorum et Macedonum supplices libellos fuisse reiectos audivimus, [illegible] Americanos pro arbitratu, Germanos [illegible] mediatione pugnare, atque de armorum vi minuenda vel non augenda plurimum difficultatis habere consilium: quae tamen discordiae auspicia, ut cito evanescant, exitumque tanto conventu digni [illegible] vehementer optamus.

POPLICOLA.

PUBLICI PER ORBEM COETUS
LEGIBUS FERENDIS

In Anglia apud coetum municipum Bradfil, negociorum ad exteros administer, foedus Anglos inter ac Russos [illegible], quo Sinensium Manciuriae regiones Russis, Anglis contra Yang-tsè attributae sunt. Chamberlain pariter de agitationibus Transvaal reipublicae insolita ferme moderatione est locutus. Deinde quae nuper a Sinensibus Russis concessa sunt, ut ferreo itinere Manciuriam Pekinumque coniungerent, iterum animos commoverunt, quos administrorum explicationibus vix sedare fas fuit. Rogatio a Mac Arthur oblata ut, vel anglicanis episcopis renuentibus, cuivis privato civi cultus divini administros in ius vocare liceret ob malum divinarum rerum usum, reiecta est.

In Belgica militaris poenarum Codex, quem iam senatus approbavit, coram populi oratoribus discutitur. Qui vero tum in comitiis tum in senatu ad sinistrum cornu sedent, de oblata rogatione ad electionum ritum emendandum vehementer protestati sunt, et sese etiam *obstructione*, uti aiunt, impedimento futuros desponderunt.

In Brasiliana republica Campos Salles praeses ad utrumque legislatorum coetum literas dedit, ut a se gestas res ex quo rempublicam tenuit explicaret.

In Bulgaria electiones oratorum popularium peractae sunt, ex quibus 104 electi qui gubernatoribus favent, 53 qui adversantur; 12 vero suffragia adhuc in incerto sunt.

In Gallia de Guadalupae insulae, quam seditiosi homines incendiis vastant, securitate tuenda cautum est. Interdum vero rogationes duae, altera a Gerville Reache de republicae statuto emendando proposita, altera de coloniali exercitu constituendo, oblatae sunt. In senatu lex, anno 1898 de laborantium infortuniis lata, prorogata est, aedificiorumque expensarum summa, quae pro incoepto anno iam approbata fuerat, in futurum etiam statuta. Insuper de desertione epistolarum distributorum provisum.

In Hungaria optimatum coetus, accedente vel eminentissimi archiepiscopi suffragio, de cleri immixtionibus ab electionibus arcendis legem tulerunt.

In Iberia discordiae exortae inter Silvela administrorum praesidem ac Polavieja magistrum militum, qui bellicarum rerum curam habet, ex administrorum collegio facile hunc discessurum portendunt.

In Italia novi administri reipublicae gerendae a rege electi sunt, quibus idem autem Pelloux praeest, qui et interimistae administrationi praefuerat. Ad negocia cum exteris Aemilium Visconti-Venosta, e senatorum coetu virum aetate provectum, et in rebus atque usu diu versatum, advocatus est.

In Romania dies 8, 9, 10 proximi mensis iunii, popularibus oratoribus; 13, 14, 15, senatoribus eligendis a rege indicti sunt.

SCRIBA.

LIBRORUM RECENSIO

ALFREDO BARTOLI - **Malinconie** - Grosseti, ex officina Umbronis, 1898.

— **Lira Peligiotta** - Pistorii, ex proelis Iosephi Flori, 1899.

Poetae venusto, quem cuiusvis gentis musae carum habuerunt, vehementer gratulamur, gratiasque amplissimas referimus, quod suavissimis versiculis, tot curis agitantibus, solatia obtulerit.

P. VERGILII GENINI Miss. Aplici - **Minutiarum** libri duo - Mediolani, ex officina S. Iosephi.

De arte, quod in malas illecebras saepe labentem videamus, merito quaerimur: aptam igitur cl. scriptor, pietatem suavi ingenio cum poesi coniungens, praebet medelam. Neque id solum; patria enim charitate accensus civilis sapientiae alta protulit documenta; namque - eius verbis uti liceat -:

Sanguine libertas populo et virtute paratur:
Partaque firmatur relligione, fide.

G. PESCATORI - **Tabulae aeneae o Tabulae roboreae?** - Bergomi, ex officina Bolis fratrum, 1899.

Leges duodecim tabularum aeneis tabulis an roboreis insculptae fuere? Quaestionem sobria brevitate acute dirimit Pescatorius, easdem primum ex robore, deinde ex aere incisas validis argumentis confirmans.

C. BALLY - **Les langues classiques sont-elles des langues mortes?** - Genevae, typis Georg et Soc.

Dubium quod sibi auctor proposuit quantum nostra intersit nemo non videt: de infelici exitu, quo aequales nostri, ut ipse affirmat, Latinorum vel Graecorum sermoni dant operam multa in hoc opusculo sedulo adnotantur, causaeque indigitantur potiores. Consilio itaque nobilissimo, ut maiorum eloquium, suo restitutum honori, ad utilitatem simul atque animi recreationem magnam conferat partem, hac nostra praesertim aetate, quam lucri rabies una immodica succendet, toto animo plaudimus.

Petit recueil des synonymes, des homonymes, des paronymes, des idiotismes et des proverbes français, par BASILE I. ATHANASSIO - Braila, ex officina M. Periclis M. Pestèmalgioglo, 1898.

Opusculum perutile mira patientia scriptor digessit, quo gallici eloquii magnam se habere notitiam ostendit; verum nonnulla in opere minus propria irrepsisse videntur nobis sunt, praecipue in *omonymis*, ex. gr. *collre*, *coller*; *bis*, *bise*; *dais*, *dé*, *des*, *dès*; *jouer*, *jouet*; *bâle*, *bale*, *balle*, quae, cum pronunciationis sonitu inter se differant, Gallum scribentem profecto non fefellerint.

I. A.

The Establishment and Extension of the Law of Thurneysen and Havet, by LIONEL HORTON-SMITH, M. A. - Camboriti, proelis Macmillan et Bowes, 1899.

Prisci itali eloquii pervestigationes, quibus cl. scriptor, vir abundanti doctrina excultus, animum addixit prodiditque in commentario cui titulus *American Journal of Philology*, ut phoneticam legem a Thurneysen et Havet propositam firmaret atque extenderet, nunc in unum collectas diligentique ordine distributas nobis tradidit. Operi pretium addit quae sequitur appendix de particulis latinis *hau*, *haud*, *haut* cum graeca οὐ comparatis. Non est ferme dubium quin hoc volumen ad cognitionem et rationem litterarum magnam conferat utilitatem; scriptorem debita laude prosequimur.

A. L.

IN PROXIMUM NUMERUM

De recenti morbo et restituta valetudine SSmi Dni N. LEONIS PP. XIII - Scripsit IOSEPHUS LAPPONI *ipsius Summi Pontificis archiater.*

AENIGMATA

I. (Vulgo *Rebus*).

LEVA
O (plam) D sss U

II.

Peram teneto, nam veniunt *duo*
A te, parati, ferre pecuniam;
Sed fac ut *bic* post *alterum* stet:
Quodque sues comedunt habebis.

I. SULLIVAN.

Ex sociis qui utriusque aenigmatis interpretationem ad commentarii moderatorem miserint intra duos menses, unus, sortitus, gratis accipiet opus multis figuris ornatum, cui titulus:

EN TIROL
PAYSAGES, MŒURS, HISTOIRE, LÉGENDES,
par M. GRANDJEAN.

Aenigmata ann. II, n. VII proposita his respondent:

1. I-aspis. 2. Si-mi-la.

Ea rite soluta miserunt:

Ed. Bianco, Fr. Xav. Reuss, Ag. de Aguiar, *Romae*; Bogumilus Maria, *Rua in Agro Patavino*; Ver. Cariolato, *Vicentiae*; Quintinus Friulanorum, *ex sem. Episc. Cupersani*; Pasch. Pellegrini, Caes. Meucci, *Neapoli*; Ferd. Ferrari, *Guastallae*; [illegible] Huza, *Grybow in Galicia*; Ios. Capovin, *Montebello Vicentino*; Aug. Narquet, *Monteloco in Gallia*; I. I. Dunne, *Dublini*; Cyr. Zucchetti, *Caravagio ad Bergomum*; Ioan. Mediolanensis, *ex pag. Masnagio*; Ioan. Sobczynski, *Wloctavek*, Ios. Rokoszny, *Sandomiria, in Polonia*; Aem. Chatelain, *Lutetiis Parisiorum*; Principal Gordon, *Mancunio*; H. A. Strong, *Liserpalo*; A. Robert, *Marieville*; Iac. Sullivan, *Brooklyn*, H. Lefebvre, *De Lorimier, in Canada*; Nic. Stella, *Auxano*; A. Sordet, *Uvrier in Helvetia*.

Sortitus est praemium

A. SORDET,

ad quem missum est opus, cui titulus:

LA SICILE
NOTES ET SOUVENIRS
par ROGER LAMBELIN.

Sponsor: IOANNES BAPTISTA CIAMPI, iurisperitus.

ROMAE - Ex Officina Forzani et Socii.